

Nr 116.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1927 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande och drift av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1927 dagtecknad proposition, nr 218, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftskostnaderna för sådana anstalter — bevilja *ej mindre* statsbidrag till uppförande å angiven plats i Östersund av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 4,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser *ej* inräknade, dock med de inskränkningar, att statsbidraget *ej* må överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri *ej* inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, samt att från det på sätt nu angivits bestämda beloppet skall enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna grunder göras avdrag för viss del av det bidrag av statsmedel, som tidigare beviljats för anordnande av en tuberkulossjukstuga å samma plats, *än även*, för en tid av tre år efter det ifrågavarande anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftskostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med sjuttiofem öre överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget, dock med den inskränkning, att statsbidraget icke må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

dels förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skola gälla av departementschefen omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas;

dels ock medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulos-sjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 333, av herr A. O. Frändén m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 451, av herr J. Olofsson i Digernäs m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte bevilja dels ett statsbidrag av 3,000 kronor per vårdplats utöver det statsbidrag, som författningsenligt utgår till det ifrågasatta centralsanatoriet i Jämtlands län, dels ock för de tre närmaste åren efter det sanatoriet blivit avsynat och godkänt ett statsbidrag till driftkostnaderna vid detsamma med ett belopp för dag och patient, som med 1 krona överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Tidigare och nu gällande bestämmelser beträffande statens bidrag dels till uppförande eller inrättande och dels till drivande av tuberkulossjukvårdsanstalter äro i korthet av följande innehåll.

Vad först angår det s. k. *byggnadsbidraget*, har riksdagen alltsedan år 1909 ställt medel till förfogande för beredande av statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.

Beträffande storleken av sådant bidrag föreskrev 1908 års riksdag, att statsbidraget finge bestämmas till högst hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri ej inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, dock med den inskränkning, att statens bidrag ej finge överskrida 1,000 kronor för varje sjukplats, som vederbörande anstalt beräknades rymma, samt att för län eller stad, som ej deltog i landsting, statsbidrag ej i något fall finge utgå till flera sjukplatser än en på varje tusental av länets eller stadens invånare, med undantag beträffande Jämtlands och Norrbottens län, där statsbidrag finge utgå för varje sjukplats utan inskränkning i förhållande till invånarantalet.

Sistnämnda villkor jämkades vid 1914 års förra riksdag så, att undantag från begränsningen i förhållande till invånarantalet finge göras jämväl beträffande anstalter, avsedda för vård av sjuka från hela riket utan företräde för sjuka från visst län eller viss stad.

Vid 1919 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om höjning av statsbidraget från 1,000 kronor till 2,000 kronor för varje vårdplats, varvid dock stadgade begränsningar i övrigt skulle iakttagas. Till stöd för detta förslag åberopades dels de i hög grad stegrade byggnadskostnaderna, dels angelägenheten av att över huvud uppmuntra landstingen och andra korporationer

till fortsatt utveckling av den betydelsefulla verksamheten för bekämpandet av tuberkulosen. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt vidare 1921 års riksdag sådan ändring av förenämnda villkor för statsbidrag, att bestämmelsen om statsbidragets begränsning i visst förhållande till folkmängden upphävdes utom i fråga om städer, som ej deltaga i landsting.

Gällande föreskrifter angående ifrågavarande statsbidrag äro meddelade i kungörelse den 27 juni 1914 (nr 292) med däri vidtagna ändringar dels genom kungörelse den 13 juni 1919 (nr 305) beträffande statsbidragets belopp, dels ock genom kungörelse den 7 juli 1921 (nr 385) beträffande upphävande av villkoret om statsbidragets relation till folkmängden.

Driftkostnadsbidrag till tuberkulossjukvårdsanstalter har utgått alltsedan år 1910. Detta statsbidrag, som ursprungligen bestämdes till 50 öre för dag och patient, höjdes av 1918 års lagtima riksdag till 1 krona. Enligt beslut av 1919 års lagtima riksdag skedde en ytterligare höjning samtidigt med att bidraget bestämdes till skilda belopp för de olika slagen av tuberkulossjukvårdsanstalter. Statsbidraget fixerades sålunda till 2 kronor vid tuberkulossjukhus, 1 krona 50 öre vid tuberkulossjukstugor och tuberkulosavdelningar å lasarett och 1 krona 75 öre vid kustsjukhus och kustsanatorier, allt för dag och patient.

1921 års riksdag beslöt beträffande en då gällande bestämmelse om viss inskränkning av bidraget i förhållande till folkmängden inom vederbörande län och stad, som ej deltaga i landsting, att densamma skulle gälla endast i fråga om dylik stad. Liksom motsvarande föreskrift beträffande byggnadsbidraget hade dock nyssnämnda restriktiva bestämmelse aldrig avsett driftkostnadsbidrag till anstalter inom Jämtlands och Norrbottens län.

Sänkning av driftkostnadsbidraget har sedermera två gånger ägt rum, nämligen på grund av beslut utav 1923 och 1924 års riksdagar. Enligt det senare beslutet, vilket är det som alltjämt tillämpas, utgår statsbidraget med följande belopp för dag och patient, nämligen vid tuberkulossjukhus med 1 krona 75 öre, vid tuberkulossjukstuga och tuberkulosavdelning å lasarett med 1 krona 25 öre samt vid kustsjukhus och kustsanatorier med 1 krona 35 öre.

Gällande bestämmelser angående ifrågavarande statsbidrag äro meddelade i kungörelse den 28 juni 1918 (nr 494) med däri genom kungörelser den 7 juli 1921 (nr 384) och den 11 april 1924 (nr 145) gjorda ändringar.

Utskottets
yttrande.

Av den i förevarande proposition och ovannämnda motioner lämnade utredningen har synts utskottet framgå, att tuberkulosdödligheten inom Jämtlands län, även om den icke tagit sådana proportioner som i Norrbottens län, likväl är oroväckande stor. Utredningen visar ock, att dödlighetens nedgång i Jämtlands län liksom i de övriga Norrlandslänen hittills i jämförelse med riket i dess helhet varit ganska ringa och trots att landstinget

i länet nedlagt betydande utgifter för tuberkulossjukvården, synes tillgången på vårdplatser för tuberkulossjuka dock vara allt för knapp för möjliggörande av en effektiv kamp mot sjukdomen ifråga. Behovet av kraftiga åtgärder för utökning av vårdmöjligheterna inom länet synes utskottet för den skull ovedersägligt. Då, på sätt av den i propositionen lämnade redogörelsen framgår, landstinget med hänsyn till sin ekonomiska ställning icke mäktar att utan särskild hjälp vidtaga tillräckligt effektiva åtgärder, har utskottet ock i likhet med departementschefen och motionärerna ansett ofrånkomligt att med statsmedel bispringa landstinget i dess kamp mot sjukdomen och synes utskottet, i enlighet med vad i propositionen föreslås, denna hjälp böra utgå dels i form av förhöjt statsbidrag till uppförande av ett centralsanatorium, dels ock i form av förhöjt bidrag till sanatoriets drift under de tre första åren av verksamheten.

Vad angår storleken av byggnadsbidraget, har Kungl. Maj:t föreslagit, att detta borde fastställas till 4,000 kronor per vårdplats, isoleringsplatser ej inräknade, vid bifall vartill det extra bidraget utöver det författningsenliga skulle utgöra 2,000 kronor per plats. Såsom nämnts, har i ovanberörda motioner yrkats, att statsbidraget måtte bestämmas till samma belopp som det för centralsanatoriet i Norrbottens län fastställda eller 5,000 kronor för vårdplats. Då emellertid, på sätt departementschefen framhållit, den omständigheten att Jämtlands län såväl beträffande tuberkulosens utbredning och därmed närmast sammanhängande förhållanden som ock i ekonomiskt avseende intager en något gynnsammare ställning än Norrbottens län, synes utskottet motivera, att bidragen i detta fall bestämmas till lägre belopp än det för Norrbottens län beviljade, har utskottet ansett sig böra stanna för vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Beträffande driftkostnadsbidraget har Kungl. Maj:t ifrågasatt, att ett belopp per dag och patient av 75 öre skulle utgå utöver det författningsenliga bidraget, 1 krona 75 öre, varigenom sålunda det totala driftkostnadsbidraget skulle komma att utgöra 2 kronor 50 öre per vårdplats. Motionsvis har, såsom nämnts, yrkats, att statsbidraget måtte bestämmas till 2 kronor 75 öre för dag och patient. Av förut ifråga om byggnadsbidragets storlek angivna skäl har utskottet för sin del funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag. I överensstämmelse med vad utskottet i sitt denna dag avgivna utlåtande angående grunder för åtnjutande av beviljat statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt anfört, vill utskottet emellertid även i detta sammanhang hava uttalat, att det särskilda statsbidraget till driftkostnaderna vid centralsanatoriet i Jämtlands län enligt utskottets mening torde böra utgå för samtliga vårdplatser vid sanatoriet allenast under förutsättning, att de nuvarande sjukstugorna icke nedläggas. Skulle någon eller några av dessa sjukstugor helt eller delvis icke tagas i bruk, torde detta böra föranleda, att det antal platser, till vilka det högre bidraget utgår, reduceras i samma mån som platsantalet i sjukstugorna minskas.

Givetvis bör såväl byggnadsbidraget som driftkostnadsbidraget i överensstämmelse med allmänt tillämpade grunder i varje fall begränsas till högst hälften av landstingets verkliga kostnader.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit om eventuell återbäring av statsbidrag vid nedläggande av tuberkulossjukstugan vid Solliden samt sättet för bestriktande av statsbidragen till centralsanatoriet, har utskottet ansett sig böra biträda och har utskottet ej heller i övrigt funnit skäl till erinran mot vad Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen föreslagit.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Frändéns m. fl. och Olofssons i Digernäs m. fl. ovanberörda motioner, I: 333 och II: 451, i vad desamma skilja sig från propositionen,

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter — bevilja *ej mindre* statsbidrag till uppförande å angiven plats i Östersund av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 4,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, dock med de inskränkningar, att statsbidraget ej må överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri ej inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, samt att från det på sätt nu angivits bestämda beloppet skall enligt av departementschefen föreslagna grunder göras avdrag för viss del av det bidrag av statsmedel, som tidigare beviljats för anordnande av en tuberkulossjukstuga å samma plats, *än även*, för en tid av tre år efter det ifrågavarande anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med sjuttiofem öre överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget, dock med de inskränkningar, utskottet ovan förordat;

b) förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skola gälla av departementschefen omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas; samt

c) medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag till uppförande eller in-

rättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter.

Stockholm den 17 maj 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 115.

Reservation.

av herrar *Kvarnzelius*, *Vennersten*, *Asplund* och *Olofsson* i Digenäs, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Av den — — — av verksamheten.

Vad angår — — — för vårdplats. Utskottet, som visserligen funnit skäligt, att statsbidraget något ökas utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, har likväl ansett sig icke böra gå så långt som i motionerna ifrågasatts utan får för sin del förorda, att detsamma bestämes till 4,500 kronor per vårdplats.

Beträffande driftkostnadsbidraget — — — dag och patient. Utskottet har emellertid i denna del icke funnit skäl frångå Kungl. Maj:ts förslag.

I överensstämmelse med — — — i sjukstugorna minskas.

Givetvis bör — — — utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Frändéns m. fl. och Olofssons i Digenäs m. fl. ovanberörda motioner, I: 333 och II: 451,

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter — bevilja *ej mindre* statsbidrag till uppförande å angiven plats i Östersund av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 4,500 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser *ej* inräknade, dock med de inskränkningar, att statsbidraget *ej* må överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri *ej* inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, samt att från det på sätt nu angivits bestämda beloppet skall enligt av departementschefen föreslagna grunder göras avdrag för viss del av det bidrag av statsmedel, som tidigare beviljats för anordnande av en tuberkulossjukstuga å

samma plats, *än även*, för en tid av tre år efter det ifrågasvarande anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med sjuttiofem öre överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget, dock med de inskränkningar, utskottet ovan förorddat;

- b) förklara, att — — — meddelas; samt
 - c) medgiva, att — — — dylika anstalter.
-